आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली, २०८३

उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय

सिंहदरबार, काठमाडौं

प्रस्तावना

उद्योग वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालयले सम्पादन गर्ने कार्य, प्रदान गर्ने सेवा तथा स्वीकृत कार्यक्रम बमोजिमका क्रियाकलापहरु मितव्ययी, प्रभावकारी, दक्षतापुर्ण र जोखिमरहित ढंगबाट सम्पादन गर्न, वित्तीय प्रतिवेदन प्रणालीलाई विश्वसनीय बनाउन तथा प्रचलित कानूनको पालना गरी वित्तीय सुशासन कायम गर्न वाञ्छनीय भएकोले,

आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली,2077 को नियम 81को कार्यान्वयन गर्न आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली दिग्दर्शन,2081 ले दिएको आधार तथा ढाँचा बमोजिम उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालयले यो आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली,2082 बनाएको छ।

१. परिचय

मुलुकमा औद्योगिक क्रियाकलापहरुलाइ प्रवर्द्वन गर्न तथा व्यापार व्यवसायका लागि अनुकूल वातावरण तयार गर्ने हेतुले नेपालका तत्कालीन प्रधानमन्त्री जुद्धसमशेर जंगबहादुर राणाबाट वि.सं. १९९३ सालमा उद्योग परिषदको स्थापना भएको थियो ।सोही वर्ष नेपालमा पहिलोपटक कम्पनी सम्बन्धी कानून र औद्योगिक व्यवसायसँग सम्बन्धित कानून लागू भएका थिए । वि.सं. २०३८ सालमा उद्योग तथा वाणिज्य मन्त्रालयको स्थापना भएकोमा वि.सं. २०४० सालमा सो मन्त्रालयको क्षेत्राधिकार बढाई आपूर्तितर्फको जिम्मेवारी समेत प्रदान गरियो । तत्पश्चात सोही सालमा उद्योग, वाणिज्य र आपूर्ति गरी अलग अलग तीनवटा मन्त्रालयको स्थापना गरी अस्तित्वमा रहेको पाइन्छ । वि.सं. २०५७ सालमा उद्योग, वाणिज्य र आपूर्ति मन्त्रालयलाई एक आपसमा गाभी उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालयको स्थापना भएकोमा पछि २०६५ सालमा सो मन्त्रालयलाइ उद्योग मन्त्रालय र वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय गरी दुइ फरक मन्त्रालयको गठन गरिएको थियो । तत्पश्चात वि.सं. २०७२ सालमा वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालयलाइ विभाजन गरी वाणिज्य मन्त्रालय र आपूर्ति मन्त्रालय गरी दुइ फरक मन्त्रालयको गठन गरिएको थियो । नेपाल सरकार मन्त्रिपरिषद्को वि.सं. २०७४ को निर्णय अनुसार यी तीनवटै मन्त्रालयलाइ एक आपसमा

गाभी उद्योग, वाणिज्य र आपूर्ति मन्त्रालको गठन भएको छ । यस मन्त्रालय विशिष्ट र संवेदनशील प्रकृतिको कार्यक्षेत्र भएको नेपाल सरकारको एउटा महत्वपूर्ण मन्त्रालय हो। मुलुकको उद्योग, वाणिज्य र उपभोग्य सामग्रीको आपूर्ति क्षेत्रलाई सबल र सुदृढ तुल्याउँदै औद्योगिक वातावरण सिर्जना, लगानी प्रवर्द्धन, आन्तरिक तथा अन्तर्राष्ट्रिय व्यापारको प्रवर्द्धन, सहजीकरण र नियमन, औद्योगिक सम्पत्तिको संरक्षण, औद्योगिक पूर्वाधारको व्यवस्था जस्ता मुख्य कार्यमा मन्त्रालय संलग्न रहँदै आएको छ। यसको लागि उद्योग, वाणिज्य र आपूर्ति क्षेत्रसँग सम्बद्ध आवश्यक नीति तथा कार्यक्रमहरूको तर्जुमा गर्ने, तर्जुमा गरिएका नीति तथा कार्यक्रमहरूलाई विभिन्न मन्त्रालय, नेपाल सरकारका अन्य निकाय, निजी क्षेत्र तथा दातृनिकायसँग समन्वय गरी कार्यान्वयन गर्ने, सञ्चालित कार्यक्रमहरूको अनुगमन तथा मुल्याङ्कन गरी पृष्ठपोषण गर्ने लगायतका कार्यमा मन्त्रालय संलग्न रहदै आएको छ । मन्त्रालयले नेपाल सरकार (कार्यविभाजन) नियमावली, २०७४, औद्योगिक नीति, २०६७, वाणिज्य नीति;२०७२, नेपाल व्यापार एकिकृत रणनीति २०22, आवधिक योजनाहरू लगायत वाणिज्य क्षेत्रसँग सम्बद्ध ऐन तथा नियमावलीले निर्दिष्ट गरे बमोजिम उद्योग, वाणिज्य र आपूर्ति क्षेत्रको विकास र प्रवर्द्धन गर्ने महत्वपूर्ण भूमिका निर्वाह गर्दै आएको छ ।

२. दुरदृष्टि

संविधानमा उल्लेखित उद्योग तथा वाणिज्य सम्बन्धी नीतिको कार्यान्वयन मार्फत देशमा उद्योग तथा वाणिज्य क्षेत्रको विकास मार्फत आर्थिक विकासलाई गतिशिलता प्रदान गर्ने अग्रणी मन्त्रालयको रुपमा स्थापित हुने ।

३. उदेश्य

नेपालको संविधान तथा संघीय कानून बमोजिम उद्योग,वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालयलाई प्राप्त अधिकारको प्रयोग एवं कर्तव्य पालना र सो सम्बन्धी कार्य सम्पादन गर्न आवश्यक सहजीकरण, सहयोग र व्यवस्थापन गरी उद्योग, वाणिज्य र आपूर्ति क्षेत्रको विकास मार्फत देशको समग्र आर्थिक विकासलाई गतिशिलता प्रदान गर्नु मन्त्रालयको मुख्य उदेश्य हो।

४. दुरदृष्टि तथा उदेश्य पुरा गर्न गरिने मुख्य कार्यहरु

नेपाल सरकार (कार्यविभाजन) नियमावली, २०83 बमोजिम यस मन्त्रालयको कार्यक्षेत्र देहाय बमोजिम रहेका छन् ।

1) औद्योगिक नीति, कानून, मापदण्ड र नियमन ;
2) औद्योगिक कोरिडोर, औद्योगिक पार्क वा ग्राम र निर्यात प्रशोधन केन्द्र ;
3) औद्योगिक क्षेत्र र विशेष आर्थिक क्षेत्रसम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड र नियमन ;
4) वैदेशिक लगानी तथा प्रविधि हस्तान्तरण सम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड, योजना कार्यान्वयन र नियमन
5) उद्योग, औद्योगिक ब्यवसाय र कम्पनीसम्बन्धी;
6) उद्योग तथा खनिजसम्बन्धी पूर्वाधार नीति, कानून, मापदण्ड, समन्वय र नियमन;
7) सुरक्षा संवेदनशील उद्योग दर्ता, संचालन अनुमति, खारेजी र नियमन ;
8) औद्योगिक प्रविधि विकास र हस्तान्तरण;
9) अन्तराष्ट्रिय औद्योगिक संघ संस्थासंग सम्पर्क र समन्वय ;
10) केन्द्रिय कारागार कारखाना ;
11) करार, साझेदारी र ऐजेन्सी सम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड र नियमन;
12) रुग्ण उद्योग तथा दामासाहीमा परेका उद्योग वा ब्यवसायिक फर्म ब्यवस्थापन सम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड र नियमन;
13) पेटेन्ट, डिजाइन, ट्रेडमार्क, भौगोलिक संकेत (जोग्राफिकल इन्डिकेसन) औद्योगिक वौद्धिक सम्पत्तिको नीति, कानून, मापदण्ड कार्यान्वयन र प्रवर्द्धन एंव सो सम्बन्धी अन्तराष्ट्रिय संघ संस्थासंग सम्पर्क र समन्वय ;
14) नविन सोच, सीप र प्रबिधिमा आधारित स्टार्टअप कार्यक्रम व्यवस्थापन;
15) नापतौल तथा गुणस्तर सम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड, कार्यान्वयन र नियमन एवम् सो सम्बन्धी अन्तराष्ट्रिय निकायसंग सम्पर्क र समन्वय;
16) बस्तु, सेवा, प्रक्रिया र प्रणालीका राष्ट्रिय गुणस्तर निर्धारण, प्रत्यायन (एक्रिडिटेशन) र प्रत्यायन बोर्ड;

17) खानी तथा खनिजसम्वन्धी राष्ट्रिय नीति, कानुन, मापदण्ड र नियमन;
18) रेडियोधर्मी पदार्थ, पेटोलियम पदार्थ, प्राकृतिक ग्यास र बहुमुल्य पदार्थ तथा ठुला खानी तथा खनिज पदार्थ सम्बन्धी सर्वेक्षण, अन्वेषण र उत्खनन, दर्ता, अनुमति र नियमन;
19) भौगर्भिक अध्ययन तथा अनुसन्धान र नक्सा ;
20) खानी तथा खनिजजन्य बस्तुहरुको लगत संकलन तथा अभिलेखन र अनुसन्धान एंव उत्खननसम्वन्धी राष्ट्रिय प्रयोगशालाको स्थापना र संचालन;
21) भूकम्पिय अध्ययन एंव अनुसन्धान, भूकम्प निगरानी, भूकम्प मापन केन्द्रहरुको संचालन
22) अन्तराष्ट्रिय ब्यापारसम्बन्धी नीति, कानुन, मापदण्ड , योजना , कार्यान्वयन र नियमन;
23) द्धिपक्षीय र अन्तराष्ट्रिय ब्यापार तथा पारवहन तथा सोसम्बन्धी द्धिपक्षीय, क्षेत्रीय, उपक्षेत्रीय र बहुपक्षीय वार्ता , सन्धी सम्झौता, कायान्वयन र नियमन
24) राष्ट्रिय, द्धिपक्षीय तथा अन्तराष्ट्रिय ब्यापार सहजीकरणसम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड, कार्यान्वयन र नियमन;
25) विश्व ब्यापार संगठन लगायत बहुपक्षीय ब्यापार सम्बन्धी अन्तराष्ट्रिय संस्थासंगको सम्पर्क, समन्वय, वार्ता, सम्झौताको कायान्वयन र अनुगमन ;
26) साफ्टा, बिमस्टेक लगायत क्षेत्रीय र उपक्षेत्रीय ब्यापार तथा स्वतन्त्र ब्यापार क्षेत्रसम्बन्धी संस्थासंगको सम्पर्क, समन्वय, वार्ता , सम्झौता, कायान्वयन र अनुगमन;
27) राष्ट्रिय, द्धिपक्षीय तथा अन्तराष्ट्रिय ब्यापारिक कारोवारको ब्यवस्थापन र नियमन ;
28) निकासी प्रवर्द्धन, पैठारी ब्यवस्थापन र नियमन ;
29) राष्ट्रिय, द्धिपक्षीय तथा अन्तराष्ट्रिय ब्यापार सम्बन्धी तथ्याकं, अध्ययन, अनुसन्धान र सर्वेक्षण;
30) राष्ट्रिय, द्धिपक्षीय तथा अन्तराष्ट्रिय ब्यापार मेला तथा प्रदर्शनीको संचालन र सहभागिता
31) ब्यापारका लागि सहयोग (एड फर ट्रेड) ;
32) अन्तराष्ट्रिय ब्यापारका सन्दर्भमा विदेशस्थित नियोगसंग समन्वय ;

33) अन्तरप्रादेशिक ब्यापारसम्बन्धी नीति, कानून, सहजीकरण र नियमन ;

34) पारवहन, अन्तराष्ट्रिय परिवहन ब्यवस्था, बहुविधिक (मल्टिमोडल) ढुवानीसम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड, योजना, कार्यान्वयन र नियमन;

35) सुख्खा बन्दरगाह, अन्तराष्ट्रिय कन्टेनर प्रेट स्टेसन, क्लियरिङ्ग/ अन्डरटेकिङ्ग सेवा, ट्रेड लजिस्टिक, कार्गो गोदामसम्बन्धी नीति तथा संचालन ;

36) अन्तराष्ट्रिय ब्यापारसम्बन्धी फर्म तथा संस्थाहरुको नियमन ;

37) राष्ट्रिय, द्धिपक्षीय तथा अन्तराष्ट्रिय ब्यापार सम्बन्धी भौतिक पूर्वाधारहरको विकास, विस्तार र संचालन ;

38) उपभोग्य तथा अत्याबश्यक वस्तु र सेवाको आपूर्ति, वितरण, मुल्य नियन्त्रण ,गुणस्तर र अनुगमनसम्वन्धी नीति, कानून, मापदण्ड र नियमन;

39) उपभोक्ता हक संरक्षण तथा प्रवर्द्धन सम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड र नियमन ;

40) अत्याबश्यक वस्तुहरुको राष्ट्रिय मौजदात (बफरस्टक) सार्वजनिक गोदाम तथा राष्ट्रियस्तरमा अत्याबश्यक वस्तु र सेवाको सूचना संकलन, विश्लेषण, प्रक्षेपण र आपूर्ति ब्यवस्था ;

41) पेट्रोलियम पदार्थको पैठारी, प्रशोधन, भण्डारण ,गुणस्तर निर्धारण, मुल्य निर्धारण, आपूर्ति , पूर्वाधार विकास र नियमन ;

42) आन्तरिक बजार ब्यवस्थापन तथा प्रतिस्पर्धा प्रवर्द्धन र सिन्डिकेट तथा कार्टेलिङ नियन्त्रण सम्बन्धी नीति, कानून र नियमन;

43) मन्त्रालय सम्बन्धी राष्ट्रिय अन्तराष्ट्रिय संघ, संस्थासँग सन्धि, सम्झौता, सम्पर्क र समन्वय;

44) मन्त्रालयसँग सम्बन्धित सार्वजनिक संस्थान, प्राधिकरण, समिति,वोर्ड, केन्द्र, प्रतिष्ठान, कम्पनी आदीको संचालन र नियमन ;

45) नेपाल इन्जिनियरिङ्ग सेवा अन्तर्गतका माइनिङ इन्जिनियरिङ्ग, केमिकल इन्जिनियरिङ्ग, मेटालर्जिकल इन्जिनियरिङ्ग, मेट्रोलजि, केमेष्ट्री समूह र जियोलजी समूहको जनरल जियोलजी उपसमूहको सञ्चालन।

५. कार्यान्वयन गर्ने कार्यालय वा निकाय

आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली दिग्दर्शन,2081 बमोजिम तयार गरिएको यो प्रणालीको कार्यान्वयन उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय, सिंहदरबार, काठमाडौको आन्तरिक व्यवस्थापनलाई प्रभावकारी बनाउने सन्दर्भमा कार्यान्वयन गर्ने मुख्य जिम्मेवारी मन्त्रालयको रहने छ।

६. आन्तरिक नियन्त्रणको वातावरण

यस मन्त्रालयले संविधान, ऐन, नियमावली तथा नेपाल सरकार कार्यविभाजन नियमावली, 2074 ले तोके बमोजिमको कार्यक्षेत्र भित्र रहेर कार्यसम्पादन गर्दा उत्पन्न हुन सक्ने जोखिम र सो को न्यूनिकरण गर्न सघाउ पुर्याउन तयार गरिएको आन्तरिक नियन्त्रणको वातावरण देहाय बमोजिम रहेको छ ।

क. नीति, ऐन, नियम, निर्देशिका, कार्यविधि, मापदण्ड र दिग्दर्शन:

नीतिहरू:

- औद्योगिक नीति, २०६७
- आपूर्ति नीति, २०६९
- वाणिज्य नीति, २०८१
- राष्ट्रिय बौद्धिक सम्पत्ति नीति, २०७३
- विदेशी लगानी नीति, २०७१
- राष्ट्रिय स्टार्ट अप उद्यम नीति,२०८०
- सार्वजनिक निजी साझेदारी नीति, 2072
- व्यापार लजिस्टिक नीति, २०७९
- राष्ट्रिय खनिज नीति, २०७४
- लघु, घरेलु तथा साना उद्योग प्रवर्द्धनसम्बन्धी नीति, २०८१

ऐन तथा नियमावलीहरू:

- निकासी पैठारी (नियन्त्रण) ऐन, २०१३ र नियमावली, २०३४
- औद्योगिक व्यवसाय ऐन, २०७६ र नियमावली, २०७८

- विदेशी लगानी तथा प्रविधि हस्तान्तरण ऐन, २०७५ र नियमावली, २०७७
- सार्वजनिक निजी साझेदारी तथा लगानी ऐन, २०७५ र नियमावली, २०७७
- कम्पनी ऐन, २०६३
- नेपाल पेट्रोलियम ऐन, २०४० र नियमावली, २०४१
- प्राइभेट फर्म रजिस्ट्रेसन ऐन, २०१४ र नियमावली, २०३४
- साझेदारी ऐन, २०२०
- दामासाहीसम्बन्धी ऐन, २०६३ र नियमावली,२०६४
- विशेष आर्थिक क्षेत्र ऐन, २०७३ र नियमावली, २०७४
- उपभोक्ता संरक्षण ऐन, २०७५ र नियमावली, २०७६
- प्रतिस्पर्धा प्रवर्द्धन तथा बजार संरक्षण ऐन, २०६३ र नियमावली, २०६६
- सेफगार्ड्स, एण्टि-डम्पिङ तथा काउन्टरभेलिङ ऐन, २०७६ र नियमावली, २०७६
- औद्योगिक व्यवसाय विकास प्रतिष्ठान ऐन, २०५३
- खानी तथा खनिज पदार्थ ऐन, २०४२ र नियमावली, २०५६
- नेपाल गुणस्तर (प्रमाण चिन्ह) ऐन, २०३७ र नियमावली, २०४०
- स्टाण्डर्ड नाप र तौल ऐन, २०२५ र नियमावली, २०२७
- पेटेन्ट, डिजाइन र ट्रेडमार्क ऐन, २०२२
- नेपाल एजेन्सी ऐन, २०१४
- प्रत्यायन ऐन, २०७९ र नियमावली, 2083
- कालोबजारी तथा केही अन्य सामाजिक अपराध तथा सजाय ऐन, २०३२
- आयोडिनयुक्त नुन (उत्पादन तथा बिक्री वितरण) ऐन, २०५५
- मालसामानको बहुबिधिक ढुवानी ऐन, २०६३ र नियमावली, २०६६
- वस्तुको प्रत्यक्ष बिक्री (व्यवस्थापन तथा नियमन गर्ने) ऐन, २०७४ र नियमावली, २०७६
- बोनस ऐन, २०३० र नियमावली,२०३९
- स्टाण्डर्ड नाप र तौल (मोहर बन्द प्याकेज) नियमावली, २०७६

- पेट्रोलियम पदार्थ तथा ग्यास मूल्य स्थिरीकरण कोष (सञ्चालन) नियमावली, २०७१
- औद्योगिक पुनरूत्थान कोष (सञ्चालन कार्यविधि) नियमावली, २०६४
- खनिज सर्वेक्षण (भत्ता तथा सुविधा) नियमहरू, २०२४

कार्यविधिहरू:

- स्टार्ट अप उद्यम कर्जा सञ्चालन कार्यविधि, २०८१
- औद्योगिक तथा लगानी प्रवर्द्धन कोष सञ्चालन तथा व्यवस्थापन कार्यविधि, २०८१
- स्थानीय तहमार्फत लघु, घरेलु तथा साना उद्योग प्रवर्द्धन तथा प्रविधि सहयोग कार्यक्रम सञ्चालन कार्यविधि,२०८१
- कार्यस्थलमा आधारित रोजगारमूलक प्रशिक्षण कार्यक्रम सञ्चालन कार्यविधि, २०७९
- औद्योगिक पूर्वाधार संरचना निर्माण तथा शोधभर्नासम्बन्धी कार्यविधि, २०७९
- उत्पादनशील उद्योगका लागि विदेशी श्रमिक ल्याउनेसम्बन्धी कार्यविधि, २०७७
- उत्पत्तिको प्रमाणपत्र जारी गर्नेसम्बन्धी कार्यविधि, २०७७
- लघु, घरेलु तथा साना उद्योग प्रवर्द्धन तालिम सञ्चालन कार्यविधि, २०७७
- राष्ट्रिय प्राथमिकता प्राप्त योजनाको लागि राष्ट्रिय वन क्षेत्र प्रयोग गर्नेसम्बन्धी मापदण्ड सहितको कार्यविधि, २०७६
- औद्योगिक ग्राम घोषणा तथा सञ्चालन कार्यविधि, २०७५
- महत्त्वपूर्ण व्यावसायिक व्यक्ति (Commercially Important Person- CIP) छनौट, सम्मान तथा सुविधासम्बन्धी कार्यविधि, २०७४
- लगानीकर्ता संरक्षण कोष व्यवस्थापन तथा सञ्चालन कार्यविधि, २०७३
- खानी तथा भू-गर्भ विभागको कार्यविधि, २०७५
- नेपाल गुणस्तर प्रमाण चिह्न प्रदान गर्ने कार्यविधि, २०७४
- उत्पादनमूलक उद्योगलाई औद्योगिक प्रयोजनका लागि आवश्यक पर्ने कच्चा पदार्थ सुपारी, केराउ र मरीचको पैठारीलाई व्यवस्थित गर्नेसम्बन्धी कार्यविधि, २०७८

- सहिदका परिवारलाई नेपाल आयल निगम लिमिटेडको पेट्रोलियम पदार्थको बिक्रेता नियुक्ति गर्दा र ट्याङ्क ट्रक राख्न अनुमति प्रदान गर्दा सहुलियत दिनेसम्बन्धी कार्यविधि, २०६७
- विशेष आर्थिक क्षेत्र प्राधिकरणको कार्यकारी निर्देशक सिफारिससम्बन्धी कार्यविधि,२०७६
- उद्यम संवर्द्धन केन्द्र सञ्चालन तथा व्यवस्थापन कार्यविधि, २०८१
- सार्वजनिक निकायका कार्यकारी प्रमुखको छनौट तथा सिफारिससम्बन्धी कार्यविधि,२०७५
- नेपाल पारवहन तथा गोदाम व्यवस्था कम्पनी लिमिटेडको महाप्रबन्धकको छनौट तथा सिफारिससम्बन्धी कार्यविधि, २०७६
- नेपाल इन्टरमोडल यातायात विकास समितिको कार्यकारी निर्देशकको छनौट तथा सिफारिससम्बन्धी कार्यविधि, २०७६
- नेपाल खाद्य व्यवस्था तथा व्यापार कम्पनीको प्रमुख कार्यकारी अधिकृतको छनौट तथा सिफारिससम्बन्धी कार्यविधि,२०७५

निर्देशिका:

- सार्वजनिक निकायमा स्वदेशी वस्तुको प्रयोगसम्बन्धी निर्देशिका, २०८१
- बजार अनुगमन निर्देशिका, २०७९
- उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय सम्बद्ध सार्वजनिक निकायमा पदाधिकारी नियुक्ति तथा मनोनयनसम्बन्धी निर्देशिका, २०७८
- गरिबी निवारणका लागि लघु उद्यम विकास कार्यक्रम सञ्चालन निर्देशिका, २०७७
- उपभोक्ता जागरण कार्यक्रम सञ्चालन निर्देशिका, २०७४
- प्रविधि विकास कोष निर्देशिका, २०७०
- वस्तुको प्रत्यक्ष विक्रीसम्बन्धी निर्देशिका, २०७८
- कम्पनी निर्देशिका, २०७२
- कम्पनी निरीक्षक परिचालनसम्बन्धी निर्देशिका, २०७९

मापदण्ड:

- नवप्रवर्तनकारी उद्यमीलाई पुरस्कृत गर्नेसम्बन्धी मापदण्ड, २०८०

- वस्तु तथा सेवाको उत्पादन गर्ने एक आपसमा करार (कन्ट्र्याक्ट) वा उपकरार (सब कन्ट्र्याक्ट) सम्बन्धी मापदण्ड, २०८१
- कच्चा पदार्थ खपत नर्म्स निर्धारण तथा पुनरावलोकनसम्बन्धी मापदण्ड, २०८१
- ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा उत्खनन, बिक्री तथा व्यवस्थापनसम्बन्धी मापदण्ड, २०७७
- प्राइभेट फर्म दर्ता मापदण्ड, २०७१
- बहालमा जग्गा उपलब्ध गराउनेसम्बन्धी मापदण्ड, २०७८
- वन तथा निजी स्वामित्वको जग्गामा समेत पर्ने गरी क्वारी क्षेत्र स्वीकृत भई वनको भोगाधिकार प्राप्त नभई सकेका र निजी जग्गामा खानी सञ्चालन गर्न प्रस्ताव गरेका खानीहरूले पालना गर्नुपर्ने मापदण्ड, २०८०

रणनीति:

- नेपाल व्यापार एकीकृत रणनीति (NTIS), २०८०

अन्य

- द्विपक्षीय लगानी सम्झौता (BIA) को नमूना ढाँचा स्वीकृत भई कार्यान्वयनमा आएको छ।

ख. संगठन संरचना:

मन्त्रालयको संगठन संरचना र दरबन्दी अनुसूची- 1 बमोजिम रहेको छ।

ग. **<u>कार्यविवरण/कार्यजिम्मेवारी :</u>** मन्त्रालयमा रहेका महाशाखाहरुको कार्यजिम्मेवारी तथा कार्यविवरण र अन्तर्गतका शाखाहरु देहाय बमोजिम रहेको छ।

महाशाखाहरूको कार्य विवरण

मन्त्रालयअन्तर्गत ७ वटा महाशाखाहरू रहेका छन्।महाशाखाको कार्य विवरण र अन्तर्गतका शाखाहरू निम्नानुसार रहेका छन्:

१.४.१ प्रशासन तथा संस्थान महाशाखा

- मन्त्रालयको सामान्य प्रशासनसम्बन्धी कार्यहरू,
- सार्वजनिक खरिदसम्बन्धी कार्यहरू,

- सरकारी रूग्ण उद्योगको व्यवस्थापनसम्बन्धी कार्यहरू,
- सरकारको पूर्ण वा आंशिक स्वामित्वमा सञ्चालित उद्योग, समिति, संस्थान र प्रतिष्ठानसम्बन्धी विषयहरूको नीति नियम तर्जुमा, नियमन, अनुगमन, मूल्याङ्कन तथा व्यवस्थापनसम्बन्धी कार्यहरू,
- आन्तरिक व्यवस्थापनसम्बन्धी कार्यहरू,
- मन्त्रालय र मातहत निकायको चल अचल सम्पत्तिको अभिलेख, व्यवस्थापन र संरक्षणसम्बन्धी कार्यहरू,
- मन्त्रालय र मातहत निकायको कार्य सम्पादन व्यवस्थापनसम्बन्धी कार्यहरू,
- मन्त्रालय र अन्तर्गतका कार्यालयहरूमा कार्यरत कर्मचारीहरूसँग सम्बन्धित प्रशासनिक कार्यसम्बन्धी कार्यहरू,
- मन्त्रालय र मातहत निकायमा कार्यरत कर्मचारीको मानव संसाधन विकास (Human Resources Development) सम्बन्धी कार्यहरू,
- मन्त्रालयअन्तर्गतका सम्पूर्ण निकायहरूको भौतिक साधनहरूको अनुगमन, निरीक्षणसम्बन्धी कार्यहरू,
- स्वदेश तथा विदेशमा सञ्चालन हुने विभिन्न तालिम, गोष्ठी, अध्ययन, अध्ययन भ्रमण, सभा सम्मेलनमा कर्मचारी मनोनयनसम्बन्धी कार्यहरू,
- कर्मचारीहरूको सरूवा, बढुवा, अवकाश, पदपूर्ति, दरबन्दी स्वीकृतिसम्बन्धी कार्यहरू,
- सुशासन तथा नागरिक बडापत्रबमोजिम कार्य भए नभएको अनुगमनसम्बन्धी कार्यहरू,
- मन्त्रालय र अन्तर्गतका विभाग तथा कार्यालयको जनशक्ति विकास र कर्मचारी प्रशासनसम्बन्धी कार्यहरू,
- निजामती सेवा ऐन बमोजिम मन्त्रालयले सञ्चालन गर्ने तोकिएका विभिन्न सेवा समूहसम्बन्धी पदहरूको कर्मचारी प्रशासनसम्बन्धी कार्यहरू,
- संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन, महालेखा परीक्षकको कार्यालय, महालेखा नियन्त्रकको कार्यालयसँग समन्वयसम्बन्धी कार्यहरू,
- सचिवबाट प्रत्यायोजन भएका अन्य कार्यहरू।

महाशाखाअन्तर्गतका शाखाहरू:

(क) आर्थिक प्रशासन शाखा

(ख) कानून तथा फैसला कार्यान्वयन शाखा

(ग) प्रशासन शाखा

(घ) सरकारी उद्योग तथा संस्थान शाखा

१.४.२ योजना, अनुगमन तथा मूल्याङ्कन महाशाखा

- मन्त्रालय र मातहत निकायहरूको वार्षिक बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा, कार्यान्वयन, अनुगमन तथा मूल्याङ्कनसम्बन्धी कार्यहरू ,
- मन्त्रालयको कार्यक्षेत्रसँग सम्बन्धित क्षेत्रगत नीति तर्जुमा तथा संशोधन र परिमार्जनसम्बन्धी कार्यहरू ,
- मन्त्रालयको कार्यक्षेत्रसँग सम्बन्धित सूचना तथा तथ्याङ्क सङ्कलन, प्रशोधन तथा विश्लेषणसम्बन्धी कार्यहरू ,
- निर्यात प्रवर्द्धनसम्बन्धी योजना, नीति तथा कार्यक्रम कार्यान्वयन, अनुगमन, निरीक्षण र मूल्याङ्कनसम्बन्धी कार्य गर्ने, गराउने,
- मन्त्रालयबाट सञ्चालित आयोजनाहरूको सम्पर्क, अनुगमन तथा समन्वयसम्बन्धी कार्यहरू ,
- नतिजामूलक अनुगमन तथा मूल्याङ्कन (Result-based Monitoring and Evaluation) सम्बन्धी कार्यहरू ,
- उद्योगहरूको Feasibility, Pre-feasibility सम्बन्धी कार्यहरू
- मन्त्रालय र मातहत निकायको अनुगमन सूचक निर्धारण र कार्यान्वयनसम्बन्धी कार्यहरू ,
- प्रभाव मूल्याङ्कनसम्बन्धी कार्यहरू ,
- मन्त्रालय र मातहतबाट सञ्चालन हुने क्षेत्रगत सफ्टवेयरको गुणस्तर निर्धारणसम्बन्धी कार्यहरू,
- मन्त्रालयबाट भए गरेका कार्यका बारेमा मिडियाबाट प्रकाशित सूचनाको व्यवस्थापनसम्बन्धी कार्यहरू ,
- सूचना प्रविधिसम्बन्धी कार्यहरू ,

- तथ्याङ्क विश्लेषणसम्बन्धी कार्यहरू ,
- व्यवस्थापन सूचना प्रणालीसम्बन्धी कार्यहरू ,
- मन्त्रालयसँग सम्बन्धित परियोजना बैङ्क निर्माणसम्बन्धी कार्यहरू ,
- मासिक, त्रैमासिक, चौमासिक, अर्धवार्षिक तथा वार्षिक लगायतका प्रगति विवरण प्रकाशनसम्बन्धी कार्यहरू ।

महाशाखाअन्तर्गतका शाखाहरूः

क. अनुगमन तथा मूल्याङ्कन शाखा

ख. अनुसन्धान तथा तथ्याङ्क शाखा

ग. योजना तथा बजेट व्यवस्थापन शाखा

घ. सूचना प्रविधि तथा तथ्याङ्क विश्लेषण शाखा

१.४.३. आपूर्ति व्यवस्था तथा उपभोक्ता हित संरक्षण महाशाखा

- उपभोग्य तथा अत्यावश्यक वस्तु र सेवाको आपूर्ति, वितरण, मूल्य नियन्त्रण, गुणस्तर र अनुगमनसम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड नियमनसम्बन्धी कार्यहरू,
- उपभोक्ता हक संरक्षण तथा प्रवर्द्धनसम्बन्धी नीति, कानून मापदण्ड र नियमनसम्बन्धी कार्यहरू,
- अत्यावश्यक वस्तुहरूको राष्ट्रिय मौज्दात (बफर स्टक), सार्वजनिक गोदाम, तथा राष्ट्रियस्तरमा अत्यावश्यक वस्तु तथा सेवाको सूचना सङ्कलन, विश्लेषण, प्रक्षेपण र आपूर्ति व्यवस्थासम्बन्धी कार्यहरू,
- पेट्रोलियम पदार्थको पैठारी, प्रशोधन, भण्डारण, गुणस्तर निर्धारण, मूल्य निर्धारण, आपूर्ति, पूर्वाधार विकास र नियमनसम्बन्धी कार्यहरू,
- आन्तरिक बजार व्यवस्थापन तथा प्रतिस्पर्धा प्रवर्द्धन र सिन्डिकेट तथा कार्टेलिङ नियन्त्रणसम्बन्धी नीति, कानून र नियमनसम्बन्धी कार्यहरू,
- आपूर्तिसँग सम्बन्धित सार्वजनिक संस्थानको सञ्चालन र नियमनसम्बन्धी कार्यहरू,
- उपभोक्ता संरक्षणसम्बन्धी कार्यको समन्वयसम्बन्धी कार्यहरू,
- उपभोक्ता हक संरक्षणसम्बन्धी संवैधानिक व्यवस्थासम्बन्धी कार्यहरू,

- उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति सम्बद्ध निजी संस्थाहरूसँग सहकार्य गरी आपूर्ति व्यवस्था सहज तुल्याउनेसम्बन्धी कार्यहरू।

महाशाखाअन्तर्गतका शाखाहरू

क. आपूर्ति नीति तथा नियमन शाखा

ख. उपभोक्ता हित संरक्षण तथा समन्वय शाखा

ग. बजार अनुसन्धान तथा नियमन शाखा

१.४.४ द्विपक्षीय तथा क्षेत्रीय व्यापार महाशाखा

- द्विपक्षीय व्यापार र पारवहनसम्बन्धी वार्ता, सन्धि, सम्झौता र सोको कार्यान्वयन र नियमन गर्नेसम्बन्धी कार्यहरू,
- साफ्टा, बिमस्टेकलगायत क्षेत्रीय, उपक्षेत्रीय व्यापार तथा स्वतन्त्र व्यापार क्षेत्रसम्बन्धी संस्थासँग सम्पर्क, समन्वय, वार्ता, सन्धि, सम्झौता र सोको कार्यान्वयनसम्बन्धी कार्यहरू,
- क्षेत्रीय व्यापार र पारवहनसम्बन्धी वार्ता, सन्धि, सम्झौता र सोको कार्यान्वयन र नियमन गर्नेसम्बन्धी कार्यहरू,
- राष्ट्रिय, द्विपक्षीय तथा क्षेत्रीय व्यापार सहजीकरणसम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्डको कार्यान्वयन र नियमन गर्नेसम्बन्धी कार्यहरू,
- राष्ट्रिय, द्विपक्षीय तथा क्षेत्रीय व्यापारिक कारोबारको व्यवस्थापन, कार्यान्वयन र नियमनसम्बन्धी कार्यहरू,
- राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय व्यापार मेला, एक्स्पो तथा प्रदर्शनीमा सहभागिता र समन्वयसम्बन्धी कार्यहरू,
- द्विपक्षीय, क्षेत्रीय र अन्तर्राष्ट्रिय व्यापार सन्दर्भमा विदेशस्थित नेपाली कूटनीतिक नियोगहरूसँग समन्वय र सहजीकरण गर्नेसम्बन्धी कार्यहरू,
- द्विपक्षीय, क्षेत्रीय र अन्तर्राष्ट्रिय व्यापार सन्दर्भमा नेपालस्थित विदेशी कूटनीतिक नियोगहरूसँग समन्वय र सहजीकरण गर्नेसम्बन्धी कार्यहरू,
- अन्तर व्यापारसम्बन्धी नीति, कानून, व्यापार सहजीकरण, कार्यान्वयन र नियमनसम्बन्धी कार्य गर्ने, गराउनेसम्बन्धी कार्यहरू,

- पारवहन, अन्तर्राष्ट्रिय परिवहन व्यवस्था, वस्तुको बहुबिधिक ढुवानी (Multimodal Transport) सम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड र योजना तर्जुमा कार्यान्वयन, अनुगमन र नियमनसम्बन्धी कार्यहरू,
- व्यापार जन्य पूर्वाधारहरू, सुख्खा बन्दरगाह (ICD), एकीकृत जाँच चौकी (ICP), अन्तर्राष्ट्रिय कन्टेनर फ्रेट स्टेसन (CFS) को विकास, गोदाम निर्माण र गोदाम सेवा र कार्गो ढुवानीसम्बन्धी नीति र कार्यक्रम सञ्चालन तथा अनुगमन र मूल्याङ्कनको कार्य गर्ने, गराउनेसम्बन्धी कार्यहरू,
- वाणिज्य क्षेत्रका समिति तथा कम्पनीहरूको कार्य सञ्चालन सम्बन्धमा नियमित अनुगमन, मूल्याङ्कनको व्यवस्था गरी आवश्यकताअनुसार निर्देशन दिनेसम्बन्धी कार्यहरू,
- निकासी पैठारी व्यवस्थित गर्ने नीतिगत निर्णयसम्बन्धी कार्यहरू,
- निर्यात प्रवर्द्धनसम्बन्धी नीति, रणनीतिको कार्यान्वयन तथा कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने, गराउनेसम्बन्धी कार्यहरू,
- आयात निर्यातका प्रक्रियागत विषयको विश्लेषण र सुधारसम्बन्धी समन्वय गर्ने गराउनेसम्बन्धी कार्यहरू,
- निर्यात प्रवर्द्धनको लागि स्थापित वस्तुगत सङ्घ, संस्था, समितिसित सम्पर्क, समन्वय गर्ने, गराउनेसम्बन्धी कार्यहरू,
- पारवहन र व्यापार सहजीकरणसम्बन्धी कार्य गर्ने, गराउनेसम्बन्धी कार्यहरू,
- नेपाली दूतावास र अवैतनिक वाणिज्य दूतहरूलाई द्विपक्षीय व्यापार वृद्धि गर्न परिचालन तथा समन्वय गर्ने, गराउनेसम्बन्धी कार्यहरू।

महाशाखाअन्तर्गतका शाखाहरू

क. क्षेत्रीय तथा अन्य द्विपक्षीय व्यापार तथा पारवहन शाखा

ख. द्विपक्षीय व्यापार तथा पारवहन (चीन) शाखा

ग. द्विपक्षीय व्यापार तथा पारवहन (भारत) शाखा

घ. निर्यात प्रवर्द्धन तथा व्यापार सहजीकरण शाखा

१.४.५. बहुपक्षीय व्यापार तथा व्यापार सहायता महाशाखा

- विश्व व्यापार सङ्गठन र अन्य बहुपक्षीय व्यापारसम्बन्धी सबै वार्ता, सन्धि, सम्झौता कार्यान्वयन, संशोधन, अनुगमन र नियमनसम्बन्धी कार्य गर्ने, गराउनेसम्बन्धी कार्यहरू,
- विश्व व्यापार सङ्गठनसँगको समन्वय, प्रतिबद्धता कार्यान्वयन, अनुगमनलगायतका कार्य गर्ने, गराउनेसम्बन्धी कार्यहरू,
- UN र सोअन्तर्गतका सङ्घसंस्थाहरू, United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD), International Trade Centre (ITC), International Telecommunication Union (ITU), Enhanced Integrated Framework (EIF) लगायतका व्यापार सम्बद्ध अन्तर्राष्ट्रिय सङ्घ-संस्थाहरूसहितको सम्पर्क, समन्वयसम्बन्धी कार्यहरू, विश्व व्यापार सङ्गठनसँग सम्बन्धित अन्तर-मन्त्रालय, गैर-सरकारी संस्था, निजी क्षेत्र तथा नागरिक समाजसँग गरिने बैठक, अन्तरक्रिया तथा अन्य कार्यक्रमहरू गर्ने, गराउनेसम्बन्धी कार्यहरू,
- विश्व व्यापार सङ्गठनसँग सम्बन्धित अन्तरमन्त्रालय, गैरसरकारी संस्था, निजी क्षेत्र तथा नागरिक समाजसँग गरिने बैठक, अन्तरक्रिया तथा अन्य कार्यक्रमहरू गर्ने गराउनेसम्बन्धी कार्यहरू,
- संयुक्त राष्ट्र सङ्घका लागि नेपालको स्थायी नियोग, जेनेभासँगको सम्पर्क र समन्वयसम्बन्धी कार्यहरू,
- अति कमविकसित मुलुकको व्यापार र आर्थिक विकाससम्बन्धी अन्तर्राष्ट्रियस्तरमा पारित बहुपक्षीय नीति, रणनीति, कार्य योजनाको कार्यान्वयन, अनुगमन र सहभागितासम्बन्धी कार्यहरू, विश्व व्यापार सङ्गठनसम्बन्धी क्षेत्रीय अन्तर्राष्ट्रिय फोरमहरूमा नेपालको प्रतिनिधित्व/सहभागिताका लागि तयारी तथा समन्वयसम्बन्धी कार्यहरू,
- विश्व व्यापार सङ्गठनको सदस्यता लिने क्रममा जनाइएको प्रतिबद्धताहरू कार्यान्वयन गर्न विद्यमान ऐन कानूनहरूमा आवश्यकताअनुसार संशोधन तथा नयाँ कानून तर्जुमासम्बन्धी कार्यहरू,
- व्यापारका लागि द्विपक्षीय, बहुपक्षीय सहायता परिचालनसम्बन्धी कार्यहरू,
- विश्व व्यापार सङ्गठनसम्बन्धी वस्तु व्यापार, सेवा व्यापार तथा व्यापार सम्बद्ध बौद्धिक सम्पत्तिको व्यापारसम्बन्धी कार्यहरू,

- वाणिज्य नीति, रणनीति तथा नेपाल व्यापार एकीकृत रणनीति तर्जुमा, संशोधन, परिमार्जन तथा कार्यान्वयनको अनुगमनसम्बन्धी कार्यहरू,
- व्यापार घाटा न्यूनीकरणसम्बन्धी नीति रणनीति तर्जुमा, कार्यान्वयन, कार्यान्वयनको अनुगमनसम्बन्धी कार्य गर्ने, गराउनेसम्बन्धी कार्यहरू,
- निर्यात प्रवर्द्धन र आयात व्यवस्थापनका लागि कर र गैरकर क्षेत्रमा गर्नुपर्ने सुधार र परिमार्जनका लागि विस्तृत अध्ययन विश्लेषणसम्बन्धी कार्य गर्ने, गराउनेसम्बन्धी कार्यहरू,
- वाणिज्य तथा व्यापारसम्बन्धी विषयमा अध्ययन, अनुसन्धान तथा प्रकाशन गर्ने, गराउनेसम्बन्धी कार्यहरू,
- राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय व्यापारसम्बन्धी विषयमा सर्वेक्षण गर्ने, गराउनेसम्बन्धी कार्यहरू,
- व्यापारसम्बन्धी विषयमा भएका अध्ययन अनुसन्धानहरूको प्रतिवेदन सङ्कलन गरी प्रकाशन गर्ने, गराउनेसम्बन्धी कार्यहरू,
- आन्तरिक र अन्तर्राष्ट्रिय व्यापारसम्बन्धी तथ्याङ्क सङ्कलन, विश्लेषण, अध्ययन, अनुसन्धान, सर्वेक्षण तथा प्रकाशनसम्बन्धी कार्य गर्ने, गराउनेसम्बन्धी कार्यहरू,
- बहुपक्षीय व्यापार कूटनीतिको सञ्चालन र समन्वयसम्बन्धी कार्य गर्ने, गराउनेसम्बन्धी कार्यहरू।
- नेपालको अन्तर्राष्ट्रिय बजारको प्रवृत्ति, आयातको अवस्था, निर्यातको अवस्था, निर्यातको सम्भावना भएको बजार, आयात व्यवस्थापनलगायतका विषयमा नियमित सूचना सङ्कलन, विश्लेषण, अध्ययन गरी नीतिगत पृष्ठपोषण (Trade Intelligence) सम्बन्धी कार्यहरू,

महाशाखाअन्तर्गतका शाखाहरू

क. बहुपक्षीय व्यापार शाखा

ख. व्यापार नीति तथा व्यापार सहायता शाखा

१.४.६. औद्योगिक पूर्वाधार तथा वातावरण महाशाखा

- औद्योगिक प्रदूषण (Industrial Pollution) सम्बन्धी नीति, मापदण्ड तथा कार्यक्रमको तर्जुमा तथा कार्यान्वयनमा सहजीकरणसम्बन्धी कार्यहरू,

- उद्योग तथा वाणिज्य क्षेत्रसँग सम्बन्धित वातावरणीय मापदण्ड (Environmental Standards) तर्जुमा, नियमन र यसको अनुगमनसम्बन्धी कार्यहरू,
- Green Industrial Efficiencyसम्बन्धी कार्यहरू,
- Energy efficiency, green technology and cleaner productionसम्बन्धी कार्यहरूको मापदण्ड निर्माण, नियमन र यसको अनुगमनसम्बन्धी कार्यहरू,
- गुणस्तर, नापतौल तथा खानी एवम् भू-गर्भसम्बन्धी कार्यहरूको प्राविधिक कार्यको सहजीकरण र मातहतका निकायको यस विषयमा क्षमता विकासमा सहयोगसम्बन्धी कार्यहरू,
- मन्त्रालय रअन्तर्गतका निकायहरू तथा औद्योगिक प्रतिष्ठानहरूलाई वातावरणमैत्री उत्पादन पद्धति अवलम्बन गर्न सहयोगसम्बन्धी कार्यहरू,
- स्थानीय तहहरूलाई वातावरणमैत्री स्थानीय शासनको प्रारूपको उद्योगसँग सम्बन्धित विषयमा कार्यान्वयनमा प्राविधिक सहयोगसम्बन्धी कार्यहरू,
- उद्योगले प्राविधिक तथा वातावरणीय मापदण्ड पालना गरे नगरेको सम्बन्धमा अनुगमन सूचक तयार गर्ने र यसको कार्यान्वयनको नियमित अनुगमनसम्बन्धी कार्यहरू,
- वातावरणीय मापदण्ड सम्बन्धमा वातावरणसम्बन्धी निकायमा सम्पर्कसम्बन्धी कार्यहरू,
- उद्योगको State of Environment को प्रतिवेदनसम्बन्धी कार्यहरू,
- Green Industrial Technology हस्तान्तरणसम्बन्धी कार्यहरू,
- उद्योगसँग सम्बन्धित प्राविधिक विषयमा certification को मापदण्ड तयार गर्नेसम्बन्धी कार्यहरू,
- औद्योगिक प्रविधि एवम् हस्तान्तरणसम्बन्धी नीति तथा कार्यक्रमको तर्जुमा तथा कार्यान्वयनसम्बन्धी कार्यहरू,
- नयाँ तथा पुराना प्रविधिहरूको अध्ययन अनुसन्धान भई पहिचान गरिएका विभिन्न प्रकारका प्रविधिहरूको जानकारी तथा प्रचार प्रसार गर्नेसम्बन्धी कार्यहरू,
- स्वदेशका उद्योगबाट उत्पादन हुने वस्तु र सेवाहरूलाई प्रतिस्पर्धात्मक बनाउन आधुनिक प्रविधिको खोजीसम्बन्धी अनुसन्धानात्मक समन्वयात्मक एवम् सूचना प्रवाहसम्बन्धी कार्यहरू,
- Technology Development Fund (TDF) सञ्चालन तथा व्यवस्थापनसम्बन्धी कार्यहरू,

- औद्योगिक ग्राम, औद्योगिक कोरिडोर, उद्योगको पहुँच मार्ग र विशेष आर्थिक क्षेत्रको पूर्वाधार क्षेत्रको सहजीकरणसम्बन्धी कार्यहरू,
- Brick Kiln Industry लगायत Clean Industryसम्बन्धी कार्यहरू,
- उद्योगहरूमा Industrial and Fire Safetyसम्बन्धी मापदण्ड तयार, नियमन र अनुगमनसम्बन्धी कार्यहरू,
- औद्योगिक प्रविधिको अनुसन्धान, समन्वय, प्रवर्द्धन र विकाससम्बन्धी कार्यहरू,
- International Code Council ले प्रतिपादन गरेका उद्योगसम्बन्धी सान्दर्भिक Code हरूको आन्तरिकीकरण गर्न प्राविधिक कार्यहरू गर्ने,
- उद्योगहरूलाई उपयोगी हुने Green Industrial Technology प्रवर्द्धनसम्बन्धी कार्यहरू,
- प्रादेशिक सरकार र स्थानीय सरकारलाई उद्योगको क्षेत्रमा EIA/IEE कार्यमा क्षमता विकासका लागि सहजीकरण गर्नेसम्बन्धी कार्यहरू,
- ISO Standards कार्यान्वयन गर्नेसम्बन्धी कार्यहरू,
- Industrial Waste Managementसम्बन्धी मापदण्ड, निर्देशिका तर्जुमा, समन्वय एवम् अनुगमनसम्बन्धी कार्यहरू,
- सरकारी उद्योगहरूको मेसिनरीहरूको लेखाजोखा गरी यसको प्रविधि रूपान्तरणमा सहजीकरण गर्ने र यससम्बन्धी प्रतिवेदन प्रकाशन गर्नेसम्बन्धी कार्यहरू,
- औद्योगिक पूर्वाधार, औद्योगिक सम्भाव्यता अध्ययन, अनुसन्धान तथा औद्योगिक पूर्वाधारसम्बन्धी कार्यहरू,
- खानी तथा भू-गर्भ विभागको सम्पर्क महाशाखाको रूपमा कार्य गर्ने।

महाशाखाअन्तर्गतका शाखाहरू

क. औद्योगिक गुणस्तर तथा प्रविधि शाखा

ख. औद्योगिक पूर्वाधार शाखा

ग. वातावरण शाखा

१.४.७. औद्योगिक तथा लगानी प्रवर्द्धन महाशाखा

- औद्योगिक बौद्धिक सम्पत्तिसम्बन्धी कार्यहरू,
- आन्तरिक तथा बाह्य लगानी प्रवर्द्धनसम्बन्धी कार्यहरू,
- World Intellectual Property Organization (WIPO) सँगको सम्पर्क र समन्वय विन्दुसम्बन्धी कार्यहरू,
- नेपाल व्यवसाय मञ्च तथा औद्योगिक मूल्यश्रृङ्खलासम्बन्धी कार्यहरू,
- लगानी वित्त व्यवस्थापन (Investment Finance Management) सम्बन्धी कार्यहरू,
- एकद्वार प्रणालीसम्बन्धी कार्यहरू,
- स्वदेशी उत्पादनको प्रवर्द्धनसम्बन्धी कार्य,
- उद्योग तथा लगानी बोर्डसम्बन्धी कार्यहरू,
- निर्यातयोग्य वस्तुहरूको पहिचान गरी सोको प्रवर्द्धनको नीति तथा कार्यक्रम तर्जुमा सम्बन्धी कार्यहरू,
- औद्योगिक उत्पादकत्वसम्बन्धी कार्यहरू,
- उद्योग क्षेत्रको संस्थागत सुशासनसम्बन्धी कार्यहरू,
- लगानी बोर्डसँग समन्वयसम्बन्धी कार्यहरू,
- औद्योगिक नीतिसम्बन्धी कार्यहरू,
- करार, साझेदारी र एजेन्सीसम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड र नियमनसम्बन्धी कार्यहरू,
- लगानी प्रवर्द्धन गर्न IFC, UNIDO, UNCTAD, WIPO, एसियाली उत्पादकत्व सङ्गठन लगायत अन्तर्राष्ट्रिय औद्योगिक सङ्घ संस्थासँग समन्वय र सहकार्यसम्बन्धी कार्यहरू,
- व्यापार घाटा न्यूनीकरण सम्बन्धमा उद्योगसम्बन्धी कार्यहरू,
- स्थानीय तह तथा प्रदेशलाई उद्योगको क्षेत्रमा सहजीकरणसम्बन्धी कार्यहरू,
- औद्योगिक वस्तुहरूको प्रवर्द्धन र विकाससम्बन्धी कार्यहरू,
- Bilalteral Investment Treaty लगायत द्विपक्षीय, बहुपक्षीय सम्झौतासम्बन्धी कार्यहरू,
- औद्योगिक प्रवर्द्धनका लागि मापदण्ड निर्माणसम्बन्धी कार्यहरू,

- उद्योगसँग सम्बन्धित NTIS सम्बन्धी कार्य,
- औद्योगिक प्रवर्द्धनसम्बन्धी वैदेशिक सहायताको समन्वय र व्यवस्थापनसम्बन्धी कार्यहरू,
- औद्योगिक प्रवर्द्धनसँग सम्बन्धित क्षेत्रको मापदण्ड र नीतिसम्बन्धी कार्यहरू,
- रूग्ण उद्योगको पुनरूत्थानसम्बन्धी कार्यहरू,
- लगानी प्रवर्द्धन सम्मेलनसम्बन्धी कार्यहरू,
- औद्योगिक जनशक्ति विकाससम्बन्धी कार्यहरू,
- व्यावसायिक क्षेत्रको सामाजिक जिम्मेवारीसम्बन्धी कार्यहरू,
- उद्योगसम्बन्धी अन्तर समन्वयसम्बन्धी कार्यहरू,
- राजश्व परामर्श समितिको सचिवालयसम्बन्धी कार्यहरू,
- औद्योगिक तथा लगानी प्रवर्द्धन बोर्डसम्बन्धी कार्यहरू,
- राष्ट्रिय औद्योगिक उत्पादन प्रवर्द्धन र स्वदेशी वस्तु उपयोग वृद्धिसम्बन्धी कार्यहरू,
- स्वदेशी कच्चा पदार्थमा आधारित उत्पादनमूलक उद्योगहरूको विकास र प्रवर्द्धनसम्बन्धी कार्यहरू,
- उद्योगहरूको स्तरोन्नतिसम्बन्धी कार्यहरू,
- स्वदेशी वस्तुको गुणस्तर तथा उपयोग वृद्धिसम्बन्धी कार्यहरू,
- स्वदेशी उत्पादन अभिवृद्धि, प्रविधि हस्तान्तरण, ब्राण्डिङ, लेवलिङ तथा बौद्धिक सम्पत्तिसम्बन्धी नीतिगत कार्य,
- कम्पनी रजिष्ट्रारको कार्यालयको सम्पर्क महाशाखाको रूपमा कार्य गर्ने।

महाशाखाअन्तर्गतका शाखाहरू

(क) औद्योगिक नीति तथा सहजीकरण शाखा

(ख) घरेलु, साना तथा मझौला उद्योग प्रवर्द्धन शाखा

(ग) वैदेशिक लगानी तथा बौद्धिक सम्पत्ति शाखा

७. **<u>आन्तरिक नियन्त्रणको खाका:</u>** आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली कार्यान्वयनका लागि मन्त्रालयले सम्पादन गर्ने कार्य जिम्मेवारीका क्षेत्रहरुका सम्बन्धमा विद्यमान तथा सम्भावित जोखिम, जोखिम नियन्त्रणका उपाय, सूचना र सञ्चार तथा अनुगमन गर्ने निकाय र विधिहरु देहाय बमोजिम तालिकामा उल्लेख गरिएको छ।

क्र.स.	विद्‌यमान तथा संभावित जोखिम	जोखिम नियन्त्रणका कृयाकलाप	सूचना र सञ्चार	अनुगमन गर्ने निकाय र विधि
नीतिगत/कानूनी जोखिम				
१.	मन्त्रालय सम्बद्द नीति तथा कानूनमा भएका अस्पष्ट र द्‌वैअर्थी विषयहरुका कारण उद्‌योगी, व्यापारी तथा उपभोक्ताहरुमा नीति कानूनको उदेश्य र आशय बमोजिमको बुझाई नहुन सक्ने । नीति/कानूनको सञ्चार लक्षित वर्ग सम्म सहज रुपमा नपुग्न सक्ने ।	मन्त्रालय सम्वद्‌ध कानुनहरुमा बाझिएका तथा अस्पष्ट र द्‌वैधअर्थी विषयहरु पहिचान गरि सुधार/संशोधन गर्ने। प्रवर्धनात्मक तथा जानकारीमुलक कार्यक्रमहरु सञ्चानलन गर्ने। आर्थिक क्षेत्रका पत्रकारहरु सँग सहकार्य तथा समन्वय गरी कार्यक्रम गर्ने।	सम्बन्धित माहाशाखा मार्फत मातहत निकायहरुले अनुभुत गरेका विषय एवं कानुनी द्‌विविधाहरु भए /नभएको सम्बन्धमा पत्राचार गरि संशोधन गर्नुपर्ने विषयहरुको विवरण माग गर्ने।	आवश्यकता अनुसार माननिय मन्त्री तथा सचिवबाट
२.	मन्त्रालयले लागु गरेका नीति तथा कानुनहरुको प्रभावकारी कार्यान्वयन नहुँदा विश्वसनियता घट्‌न सक्ने।	मन्त्रालय सम्बन्धित नीति तथा कानुनहरुको प्रभावकारी कार्यान्वयनका लागि अनुगमन सूचक सहितको कार्यान्वयन कार्ययोजना तयार गरि लागु गर्ने।	सम्मबन्धित माहाशाखाबाट मातहत /सम्बद्‌ध निकाय एवं अन्य सरोकारवालाहरुलाई कार्यान्वयन कार्ययोजनाको सञ्चार गर्ने ।	सचिवबाट डिजिटल तथा भौतिक अनुगमन गर्ने /गराउने।
३.	उद्‌योग, वाणिज्य र आपूर्ति सँग सम्बन्धित नीति तथा कार्यक्रमहरुमा तहगत सरकारका मन्त्रालय/निकायहरुबीच	नियमित रुपमा तीनै तहका सम्बन्धित निकायहरुबिच	सम्मबन्धित माहाशाखाबाट तहगत सरकारका सम्बन्धित निकाय एवं	सचिवबाट आन्तरिक तथा वाह्य स्रोतबाट सूचना

	एकरुपता र सामाञ्जस्यता एवं सहकार्य र समन्वयमा कमि भई अपेक्षित कार्यसम्पादन नहुन सक्ने ।	अन्तरक्रिया/समन्वय बैठक आयोजना गर्ने। अन्तरसम्बन्धित र समन्वय आवश्यक पर्ने विषयमा सम्बन्धित प्रदेश/स्थानीय तहसँग नियमित समन्वय र सुचना आदान प्रदान गरी कार्य गर्ने गर्न लगाउने।	मातहत विभाग तथा कार्यालयहरुलाई पत्राचार गर्ने।	मार्फत समन्वयको अवस्था अनुगमन गर्ने ।
प्रशासनिक जोखिम				
१.	कार्यवोझ र कार्यप्रकृतिको पर्याप्त विश्लेषण नगरि संगठन संरचना निर्माण वा परिमार्जन गर्दा अपेक्षाकृतरुपमा चुस्त/छरितो संगठन संरचना निर्माण नहुन सक्ने।	मन्त्रालयको नयाँ दरबन्दी सिर्जना गर्दा वा तत्काल कायम रहेको दरबन्दी पुनरावलोकन गर्दा कार्यक्रम, कार्यक्षेत्र, कार्यवोझ, कार्यप्रकृतिको पर्याप्त विश्लेषण तथा दरबन्दी पुनरावलोकन गर्नुपर्ने कारण र सोको औचित्य र उपलब्ध मानवस्रोत समेतको आधारमा संगठन तथा व्यवस्थापन सर्वेक्षण गरि अर्थ मन्त्रालयको सहमति लिई संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयमा पठाउनु पर्ने।	स्वीकृत संगठन संरचना र दरबन्दी पुनरावलोकनको जानकारी राष्ट्रिय किताबखाना (निजामती) लाई गराउने।	सचिवले आवश्यकता अनुसार ।
२.	संगठन तथा हरेक पदको स्पष्ट कार्यविवरणको अभावले सबै पदहरुको कार्यवोझमा एकरुपता कायम नहुन सक्ने	स्वीकृत संगठन संरचना र दरबन्दीको आधारमा प्रत्येक पदको काम,कर्तव्य, अधिकार र उत्तरदायित्व समेत किटान गरी कार्य विवरण लागू गराउने।	मन्त्रालयले तयार गरेको कार्यविवरण संघीय मामिला तथा सामान्य	सचिवले आवश्यकता अनुसार

	एवं कार्यमा दोहोरोपना, द्दन्द र अन्योल उत्पन्न हुन सक्ने।		प्रशासन मन्त्रालयमा पठाउने	
३.	मन्त्रालय र सम्बद्ध निकायको जिम्मेवारी भित्रका विषयमा प्रभावकारी कार्यसम्पादनका लागि आवश्यक संख्यामा दरबन्दी स्वीकृती एवं पदपुर्ती नहुन सक्ने।	स्वीकृत संगठन संरचना अनुसारका जनशक्तिको पदपूर्तिका लागि निजामती सेवा ऐन एवं नियमावली बमोजिम कर्मचारी माग गरी सम्बन्धित निकायमा पठाउने।	स्वीकृत दरवन्दी, कार्यरत कर्मचारी र रिक्त पदको विवरण अद्यावधिक राख्ने र मातहत निकायलाई राख्न लगाउने।	सचिवले आवश्यकता अनुसार।
४.	सरुवा भएका कर्मचारीबिच सम्पादित कार्यको विषयमा बरबुझारथ नहुँदा संस्थागत स्मरणमा कमि भई कार्यसम्पादन प्रभावित हुन सक्ने।	सरुवा/बढुवा भएका कर्मचारी रमाना लिई जादाँ बरबुझारथका साथै आफुले सम्पादन गरिआएको जिम्मेवारी बमोजिमको संस्थागत स्मरणपत्र (Institutional Memory letter) तयार गरी हालवाला लाई बुझाएपछि मात्र रमाना दिने व्यवस्था लागु गर्ने।	सरुवा भएर जाने तथा आउने कर्मचारी एवं बरबुझारथ प्रमाणपत्र र संस्थागत स्मरणपत्रको एक एक प्रति सम्बन्धित शाखा र प्रशासन शाखामा अभिलेख राख्ने ।	सचिव तथा महाशाखा प्रमुखले आवश्यकताअनुसार।
५.	प्राविधिक पूर्वाधार, दक्ष जनशक्तिको अभावले सूचना प्रविधिमा आधारित प्रणालीहरुको उपयोग प्रभावकारी नहुन सक्ने एवं सुरक्षा जोखिम भई सेवा प्रवाहमा बाधा पुग्न सक्ने।	सूचना प्रविधि सम्बन्धी सामग्री खरिद गर्दा Geniun Software तथा सामाग्री खरिद गर्ने र सूचना प्रविधि सम्बन्धी सुरक्षा सम्बन्धमा कर्मचारी तालिम सञ्चालन गर्ने।	मन्त्रालयमा सबै प्रयोगकर्ताहरुलाई परिपत्र गर्ने।	सचिवबाट आवश्यकताअनुसार।
6.	बजेट, आवश्यक जनशक्ति एवं क्षमताको कमि तथा प्रभावकारी समन्वयको कमिले मन्त्रालयका योजना तथा कार्यक्रम समयमै सम्पन्न नहुन सक्ने	बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमाको क्रममा तथ्य/तथ्यांकमा आधारित भई कार्यान्वयन क्षमता समेत ध्यानमा	बजेट तर्जुमा र कार्यान्वयन सम्बन्धी मार्गदर्शन/परिपत्र/निर्देशन सरोकारवाला पक्ष एवं	सचिवबाट आवश्यकता अनुसार।

		राखी कार्यान्वयनयोग्य बजेट तथा कार्यक्रम प्रस्ताव गर्ने। वार्षिक कार्यक्रम तथा योजनाहरुको प्राथमिकिकरण गरी समयमै कार्यान्वयन कार्ययोजना तयार गरी स्वीकृत कार्ययोजना अनुसार समयमै कार्यान्वयन गर्ने। सम्बन्धित सरोकारवाला निकाय/पक्ष एवं शाखा सँग आ.व.को शुरु देखिनै आवश्यक समन्वय गर्ने ।	माहाशाखा/शाखाहरु र मातहत कार्यालयलाई जानकारी गराउने।	
7.	अध्ययन, अध्ययन भ्रमण, तालिम, पुरस्कार जस्ता विषयमा मनोनयनका आधार बस्तुगत नहुँदा कर्मचारीको गुनासो/असन्तुष्टि बढ्न गई उत्प्रेरणामा नकरात्मक प्रभाव पर्न सक्ने।	सम्भव भएसम्मका विषयहरु समेटेर कर्मचारीहरुको अध्ययन, अध्ययन भ्रमण, तालिम, पुरस्कार जस्ता विषयमा मनोनयनको बस्तुगत आधार तयार गरी सोका आधारमा मनोनयन सम्बन्धी निर्णय गर्ने।	मनोनयनको मापदण्ड सार्वजनिक गरी सो सम्बन्धमा सबै कर्मचारीलाई सूचित गराउने।	सचिवबाट आवश्यकता अनुसार ।
8.	बार्षिक खरिद/खरिद गुरुयोजना वास्तविक नहुन सक्ने। सार्वजनिक खरिद कार्य स्वीकृत बार्षिक खरिद योजना अनुसार नहुन सक्ने एवं आर्थिक वर्षको अन्त्यमा धेरै मात्रामा खरिद हुन सक्ने।	विगतका अनुभव, सम्पादन गर्नुपर्ने कार्य र समयावधिका आधारमा सहभागिता मूलक विधीबाट यथार्थपरक खरिद योजना बनाउने बार्षिक खरिद योजनाको पूर्ण पालना गरी आकस्मिक बाहेकका अवस्थामा	सरोकारवाला सबै महाशाखा, शाखा एवं निकायमा खरिद योजना र कार्यतालिकाको जानकारी समयमै गराउने ।	प्रशासन महाशाखा प्रमुखबाट आवश्यकताअनुसार।

		खरिद योजना बमोजिम मात्र खरिद गर्ने खरिद ईकाई गठन गर्दा अनुभवी जनशक्तिलाई इकाईको जिम्मेवारी तोक्ने इकाईका जनशक्तिको क्षमता विकास गर्ने।		
९.	• तालिम छनौटमा निष्पक्षता कायम गर्न नसक्नु। तालिम पश्चात तालिममा सिकेका विषयहरुको कार्यान्वय गर्ने अवसर नमिल्न सक्ने। • बैदेशिक अध्ययन/अवसरको न्यायोचित वितरण हुन नसक्नु	• तालिमको स्पष्ट मापदण्ड (Criteria) र Roster प्रणाली लागु गर्ने। • तालिम पछि कार्यस्थलमा सुधार आए/नआएको जाँच्न Followup मूल्यांकन गर्ने। • बैदेशिक अध्ययन/तालिम सम्बन्धि निर्देशिकाको कडाईका साथ पालना गर्ने।	• मन्त्रालयको वेवसाईट र सूचना पाटीमा सूचना प्रकाशन गर्ने। • कर्मचारीले सिकेका कुराहरु Knowledge Sharing अनिवार्य गर्ने।	• महाशाखा प्रमुख र आन्तरिक लेखापरीक्षण ईकाई • सम्बन्धित विभाग/शाखा प्रमुख
१०.	• बैदेशिक मनोनयनमा पारदर्शिताको अभाव, मापदण्ड नपुगेको व्यक्ति मनोनयन हुने जोखिम रहेको। • कार्यविवरण अनुसारको तालिम प्रदान गर्ने नगरिएको ।	• वैदेशिक अध्ययन/तालिम मनोनयनमा पारदर्शिता कायम गर्ने। • कार्यविवरण अनुसारको तालिम आवश्यकता पहिचान गर्ने।	तालिमको सूचना सबै कर्मचारीले देख्ने गरी वेवसाईटमा राख्ने र ईमेलमा समेत सूचना पठाउने।	प्रशासन महाशाखा प्रमुख।

	• कर्मचारीको सिप तथा दक्षताको आधारमा जिम्मेवारी प्रदान नहुन सक्ने।			
११.	• पहुँचको आधारमा सरुवा हुने, दुर्गममा कर्मचारी नजाने। • आवश्यकता भन्दा बढी दरवन्दी सिर्जना हुनु वा कार्यवोझ अनुसार दरवन्दी नहुनु।	• सरुवा सम्बन्धी कानुनी व्यवस्था र चक्रिय सरूवा प्रणाली कडाईका साथ लागु गर्ने। • कार्यवोझ विश्लेषणका आधारमा मात्र O&M सर्भे गर्ने।	• सरुवा सूचि मन्त्रालयको वेवसाईटमा सार्वजनिक गर्ने। • नयाँ दरवन्दी संरचनाको स्वीकृती पत्र मातहतका सबै निकायमा पठाउने।	• सम्बन्धित शाखा प्रमुख र प्रशासन महाशाखा। • अर्थ मन्त्रालय र मन्त्रिपरिषद्।
१२.	• कर्मचारीलाई स्पष्ट कार्यविवरण नहुनु। • कार्यसम्पादन मुल्यांकनका वस्तुगत मापदण्ड र आधार नहुनु।	• सबै पदको स्पष्ट कार्यविवरण तयार गरी नियुक्ती वा सरुवा भएकै वखत उपलब्ध गराउने। • स्पष्ट सूचकमा आधारीत मुल्यांकन प्रणाली लागू गर्ने।	आधिकारिक ईमेल र पत्रमार्फत कार्यविवरण बुझाउने र बुझिलिएको डिजिटल रेकर्ड राख्ने ।	सम्बन्धित शाखा प्रमुख र प्रशासन महाशाखा।
आपूर्ति प्रणाली तथा उपभोक्ता हित सँग सम्बन्धित जोखिम				
१.	उपभोग्य तथा अत्यावश्यक वस्तु र सेवाको आपूर्ति मूल्य नियन्त्रण एवं गुणस्तर सम्बन्धी समयानुकुल र कार्यान्वयनयोग्य नीति कानून मापदण्ड कार्यबिधि निर्देशिका तर्जुमा नहुन सक्ने।	वाणिज्य, आपूर्ति तथा उपभोक्ता संरक्षण विभाग सँग समन्वय गरी आपूर्ति व्यवस्थापन सँग सम्बन्धित नीति तथा कानुन र मापदण्डहरुको आवश्यकता अनुसार परिमार्जन र लागु गर्ने।	सम्बन्धित नीति, कानून तथा मापदण्डको तर्जुमा तथा परिमार्जनका सम्बन्धमा सार्वजनिक सूचना मार्फत आम	सचिव र सम्बन्धित माहाशाखा प्रमुखले आवश्यकताअनुसार।

			सर्वसाधरणलाई जानकारी गराउने।	
२.	मन्त्रालय सम्बद्ध निकायबाट हुने प्रभावकारी बजार अनुगमनको अभावले अत्यावश्यक बस्तुको मुल्यमा उतारचढाव, कालोबजारी वा आपूर्ति श्रृंखलामा अबरोधले आपूर्ति व्यवस्थापन कमजोर हुन सक्ने	सरोकारवाला पक्षहरुको सहभागिता एवं समन्वयमा बजार अनुगमन कार्यलाई प्रभावकारी बनाउने	मन्त्रालयको संरचना भित्र आन्तरिक रुपमा एवं सार्वजनिक सञ्चारमाध्यम, सामाजिक सञ्जाल समेतको प्रयोगबाट आवश्यक जानकारी गराउने	
३.	अन्तराष्ट्रिय कारणहरु एवं नेपालको आन्तरिक कारण (नीतिगत अस्थिरता, कमजोर अन्तर निकाय समन्वय र सहकार्य, एवं अप्रभावकारी शासकीय क्रियाकलाप लगाएतका कारण अपेक्षित वैदेशिक लगानी प्राप्त नहुन सक्ने ।	अन्तर सम्बन्धित मन्त्रालय एवं सम्बन्धित माहाशाखा तथा विभाग सँग समन्वय गरी बैदेशिक लगानी सँग सम्बन्धित नीतिगत अस्पष्टता पहिचान गरी सरल स्पष्ट र स्थिर नीति लागु गर्ने एवं नीतिगत निरन्तरता प्रदान गर्ने । बैदेशिक लगानीकर्तालाई सरल र सहज हुने गरी प्रशासनिक प्रक्रियालाई सरल र सहज बनाउने।	कुटनीति नियोग, महावाणिज्यदुतावास तथा औपचारिक अन्तरराष्ट्रिय मञ्चहरु माध्यम मार्फत नीति निर्णयको सञ्चार गर्ने।	मन्त्री तथा सचिव बाट आवश्यकता अनुसार ।
४.	अन्तराष्ट्रिय बजारमा नेपाली उत्पादनको परिमाण, नियमित आपूर्ति, गुणस्तर एवं प्रतिस्पर्धात्मक क्षमता कमजोर हुँदा	बस्तु तथा सेवाको उत्पादन लागत घटाउन प्रयास गर्ने, नीजिक्षेत्रसँगको सहकार्य गरेर गुणस्तरीय वस्तु उत्पादनमा जोड दिने	सरोकारवालाहरुलाई आमसञ्चारका माध्यम मार्फत निर्यातमा प्राप्त सहुलियतको जानकारी	मन्त्री तथा सचिव बाट आवश्यकताअनुसार।

	निर्यातबाट अपेक्षित लाभ प्राप्त नहुन सक्ने।	उत्पादनमा गुणस्तर प्रमाणिकरण चिन्ह प्राप्त गर्नुपर्ने व्यवस्थालाई थप प्रभावकारी बनाउने निर्यात प्रवर्धन सम्बन्धी नीतिहरुको प्रभावकारी कार्यान्वयनको लागि नियमित अनुगमन मूल्यांकन गर्ने। तुलनात्मक लाभका बस्तुहरुको उत्पादन तथा बजारीकरण गर्न प्रोत्साहन गर्ने नीति लिने। वस्तु तथा सेवाको निर्यातलाई प्रोत्साहन गर्ने खालका नीति तथा कार्यक्रम लागू गर्ने	गराई सरकारले उपलब्ध गराएका सुविधा लिन प्रोत्साहन गर्ने।	
५.	बजारमा कृत्रिम अभाव एवं मिसावट नियन्त्रण गर्न नसक्दा उपभोक्ताको स्वास्थ र विश्वासमा असर परी उपभोक्ता ठगिने सम्भावना बढ्ने साथै अत्यावश्यक बस्तुको सहज उपलब्धताको अभाव भई मन्त्रालयको छविमा नकरात्मक प्रभाव पर्ने।	उपभोक्ता हित संरक्षण ऐन,2075, तथा उपभोक्ता हित संरक्षण नियमावली,2076 को कार्यान्वयन, केन्द्रिय बजार अनुगमन समितिलाई प्रभावकारीरूपमा परिचालन	आमसञ्चारका माध्यमद्वारा उपभोक्ता हक हित संरक्षण तथा उपभोक्ता सचेतना ।	मन्त्री तथा सचिवज्यूबाट
औद्योगिक पूर्वाधार र वातावरण सम्बन्धी जोखिम				
१.	औद्योगिक गतिविधिले वातावरणमा पार्ने नकरात्मक असर नियन्त्रण नहुँदा कानूनी र सामाजिक दबाब बढ्न सक्ने।	कानून बमोजिम औद्योगिक उत्सर्जनको उचित व्यवस्थापन गरी सामाजिक दवाव न्यून गर्ने	प्रत्यक्ष अनुगमन तथा पत्राचार मार्फत निरन्तर	सचिवबाट अनुगमन प्रतिवेदनको कार्यान्वयन अवस्था

			उद्योगीहरुसँग सम्वाद कायम गर्ने	
२.	वातावरणीय अध्ययन प्रतिवेदन • पर्याप्त अध्ययन विना पेश हुने • प्रकृयागत ढिलाई तथा बढी समयलाग्न सक्ने • अन्तरमन्त्रालयगत समन्वयमा कमजोरी हुदा ढीलाई हुन सक्ने	• स्पष्ट TOR तयार गर्ने र विज्ञको दक्षता एकिन गर्ने। • प्रस्तावकले समयवद्ध कार्ययोजनामा कार्य गर्ने।	• वातावरणिय अध्ययन समितिको बैठक • महाशाखा मार्फत पत्राचार	सचिव तथा महाशाखा प्रमुखबाट अभिलेख रुजू गर्ने।
३.	औद्योगिक गुणस्तर आश्वस्तता कायम गर्ने • गुणस्तर मापदण्ड निर्धारण नहुनु • निर्धारित गुणस्तर परिपालना कमजोर हुनु • अनिवार्य गुणस्तरलाई कानूनी दायरामा ल्याउन कमजोर कानूनी प्रवन्ध ।	• गुणस्तरहरु विकासमा NBSM र नेपाल गुणस्तर परिषद्को भूमिका अभिवृद्धि गर्ने। • निर्धारित गुणस्तर परिपालनामा प्रवर्धनात्मक र निरोधात्मक कार्य गर्ने। • नेपाल गुणस्तर कानूनमा संशोधन र एकीकरण गर्ने ।	• गुणस्तर विभागको प्रगति प्रतिवेदन • गुणस्तर परिषदको बैठक • माहाशाखा, विभाग र कानून तथा फैसला कार्यान्वयनमा शाखाहरु बीच समन्वय	नेपाल गुणस्तर परिषदले नियामक भूमिका र गुणस्तर निर्धारण उपभोक्ता अदालतले उपभोक्ता हीत उपर उपचारात्मक उपाय कानून मन्त्रालय र OPMCM बाट विधायन ऐनको प्रकृया पुगे नपुगेको अनुगमन
४.	औद्योगिक पूर्वाधार निर्माण • औद्योगिक ग्राम घोषणा भई निर्माण नै नभएको अवस्था	• प्रगति माग गरी तथा अनुगमन गरी समस्या पहिचान तथा समाधान गर्ने • स्थानीय तहलाई क्षमता अभिवृद्धि र अभिमुखिकरण	• नियमित प्रतिवेदन माग गर्ने • वार्षिकरुपमा अभिमुखीकरण	सचिव (उद्योग) प्रगति विवरण माहाशाख प्रमुख बाट निर्मित मापदण्डको दस्तावेज

	• निर्मित औद्योगिक ग्रामको सञ्चालन मोडालिटी एकिन नभई अन्यौल • औद्योगिक पहुँच सडकले औद्योगिक विकासमा Spillover Effect. • वित्तीय लगानी आवश्यकताको Gap	• औद्योगिक पहुँच सडकको मापदण्ड निर्धारण • प्रगति/संभाव्यता हेरी स्रोत सुनिश्चितता प्रदान	कार्यक्रममा सहभागि गराउने • अर्थ मन्त्रालयमा पत्राचार	अर्थ मन्त्रालयद्वारा वहुवर्षिय स्रोत सुनिश्चितताको अनुगमन
द्विपक्षीय तथा क्षेत्रीय व्यापार सँग सम्बन्धित जोखिम				
१.	द्विपक्षीय/क्षेत्रीय व्यापार र पारवहनसम्बन्धी वार्ता को मिति तय हुन नसक्नु	पूर्वतयारीसहित समयमै प्रस्ताव पठाउने; नियमित समन्वय बैठक सञ्चालन	ईमेल, टेलिफोन, डिप्लोम्याटिक नोट	मन्त्रालयको राजनैतिक र प्रशासनिक नेतृत्व मार्फत
२.	विदेशस्थित नियोगहरूसँग अन्तराष्ट्रिय व्यापारजन्य विषयहरुमा समन्वयमा कमजोरी	नियमित सम्पर्क, जिम्मेवार अधिकारी तोक्ने, संयोजन समिति गठन	परराष्ट्र मन्त्रालयमार्फत सम्प्रेषण; Zoom बैठक	अन्तरमन्त्रालयस्तरीय अनुगमन समिति
३.	अन्तराष्ट्रिय व्यापारजन्य पूर्वाधारहरूको निर्माणमा ढिलाई	कार्ययोजना तयार गर्ने, परियोजना कार्यान्वयन निगरानी	परियोजना प्रगति प्रतिवेदन,	विकास समितिद्वारा त्रैमासिक अनुगमन, MDAC, NDAC
४.	व्यापार सहजिकरण र निर्यात प्रवर्द्धन कार्यक्रममा सरोकारवालाको सहभागिता र सहकार्य प्रभावकारी नहुनु	लक्षित समूह पहिचान, साझेदार निकायहरूसँग सहकार्य	कार्यशाला गोष्ठी, सञ्चार माध्यम	कार्यक्रम मूल्याङ्कन समिति, महाशाखा प्रमुख
५.	महाशाखाको कार्यक्षेत्रमा अन्य निकायको हस्तक्षेप	कार्यविभाजन स्पष्ट पार्ने, समन्वय बैठक आयोजना	अन्तरनिकाय परिपत्र, MOU आदान-प्रदान	प्रधानमन्त्री कार्यालय मार्फत
बहुपक्षीय व्यापार तथा व्यापार सहायता सम्बन्धी जोखिम				

१.	कमजोर संस्थागत संस्मरण, स्रोत सुनिश्चितता नहुनु , कमजोर व्यापार वार्ता क्षमता, नियोगमा वाणिज्य क्षेत्रको जनशक्तिको कमी, विषयगत मन्त्रालयले प्राथामिकतामा नराख्नु	प्रविधिमैत्री कार्यपद्धति अवलम्बन, क्याडरमा आधारित जनशक्ति प्रणाली, अन्तराष्ट्रिय संघसंस्थाहरू सँग नियमित सम्पर्क र समन्वय, विषयगत मन्त्रालय सँग समन्वय गर्ने	विषयगत मन्त्रालयहरू सहभागी गराई वार्ता कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने, WTO Focal point को क्रियाशिलता अभिवृद्धि, अन्तरमन्त्रालय समन्वय तथा बहुपक्षीय फोरमको प्रयोग	प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय, उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय,
२.	तथ्यमा आधारित बन्न नसक्नु, कार्यान्वयनका लागि आवश्यक स्रोत व्यवस्थापन नहुनु, अन्य निकायले अपनत्व नलिनु, नियमित समिक्षा तथा अनुगमन नहुनु	Trade Portal को सुदृढीकरण, Policy Sensitization गराउने	नियमित छलफल तथा अन्तरक्रिया, Board of Trade को नियमित बैठक,	उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय, Board of Trade, प्रगति विवरण माग र समिक्षा,
३.	कमजोर उपस्थिति, कुटनीतिक ज्ञान तथा सिपको कमि	वार्ता तथा सम्झौता सिपको विकास, पर्याप्त पूर्वतयारी	कुटनीतिक नियोग तथा परराष्ट्र मामिला अध्ययन प्रतिष्ठान सँग समन्वय,	उद्योग, वाणीज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय, परराष्ट्र मन्त्रालय
४.	काममा दोहोरोपना, प्रभावकारी समन्वयको अभाब,अनौपचारिक व्यापारको तथ्यांक अभाव, बजारको अस्थिरता, विनिमय दरमा हुने परिवर्तन	Single Trade Data Platform को विकास, निजी क्षेत्र तथा अन्तरनिकाय समन्वय, तथ्यमा आधारित नीति निर्माण	नेपाल राष्ट्र बैंक, अर्थ मन्त्रालय, भन्सार विभाग, व्यापार सम्बन्धित अन्तराष्ट्रिय संघसंस्थाहरूको जानकारी	उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय, नेपाल राष्ट्र बैंक, अर्थ मन्त्रालय, भन्सार विभाग

५.	सहायताको वाष्पिकरण, राष्ट्रिय प्राथामिकताका क्षेत्रमा उपयोग परिचालन नहुनु	आवश्यकता निर्धारण गरी सहायता परिचालन गर्ने	अर्थ मन्त्रालय र राष्ट्रिय योजना आयोग सँग नियमित रुपमा समन्वय	अर्थ मन्त्रालय, उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय
औद्योगिक तथा लगानी प्रवर्धन सँग सम्बन्धित जोखिम				
१.	नीति तथा कानुनहरुको मस्यौदा समयमा नहुने	वार्षिक कार्यतालिका र कार्यसम्पादन सम्झौता कार्यान्वयन गर्ने	आवधिक प्रगती प्रतिवेदन	सचिव र महाशाखा प्रमुखले कार्यसम्पादनको अवस्थाको जानकारी लिने।
२.	• बौद्धिक सम्पत्ती सम्बन्धि कार्यमा प्रकृयागत जटिलता र नयाँ प्रविधिको प्रयोगमा वेवास्ता हुन सक्ने। • कर्मचारी परिवर्तन भैरहने।	• निजी क्षेत्रको सहभागितामा कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने । • सूचना प्रणालीको प्रयोग गरी सेवा सहजिकरण गर्ने। • संस्थागत स्मरणलाई व्यवस्थित वनाउने।	अन्तरक्रिया कार्यक्रम र आवधिक प्रगति विवरणहरु।	सचिव र महाशाखा प्रमुखले कार्यसम्पादन अवस्थाको नियमित निगरानी गर्ने।
३	• नीति र कानुनमा अस्पष्टता। • कमजोर पूर्वाधार।	• नीति र कानुनमा संशोधन गर्ने। • सेवा प्रवाह सरलीकरण गर्ने।	नीति तथा कानुनहरु र सूचना प्रणाली सार्वजनिकिकरण।	सचिव र महाशाखा प्रमुखले कार्यसम्पादन अवस्थाको जानकारी लिने।
४.	• द्विपक्षीय, क्षेत्रीय तथा बहुपक्षिय लगानी सम्झौता समयमा नहुने। • घरेलु उद्योगमा असर पर्न सक्ने। • राजस्व र कर सम्बन्धी विवादहरु सिर्जना हुन सक्ने।	वार्षिक कार्ययोजना तयारी तथा समन्वय र सूचना आदान प्रदान।	प्रत्राचार र प्रगती विवरण	सचिव र महाशाखा प्रमुखले कार्यसम्पादन अवस्थाको जानकारी लिने।

५.	स्वेदेशी उत्पादनको उच्च मुल्य तथा स्वदेशी उत्पादनको प्रवर्धनका लागी आवश्यक प्रोत्साहनको अभाव।	Standard Bidding Document मा संशोधन।	सार्वजनिक खरिद सम्बन्धी सूचना प्रणाली।	सचिवबाट लक्ष्य बमोजिम कार्यसम्पादन भए नभएको लेखाजोखा गर्ने।
६.	• वार्षिक कार्यतालिका बमोजिम बैठक सञ्चालन नहुने। • बैठकको निर्णय कार्यान्वयन नहुने ।	बार्षिक कार्यतालिका र कार्यसम्पादन सम्झौता बमोजिम बैठक राख्ने।	वार्षिक कार्यतालिका र कार्यसम्पादन सम्झौताको कार्यान्वयन।	सचिवबाट लक्ष्य बमोजिम कार्यसम्पादन भए नभएको लेखाजोखा गर्ने।
७.	• तालिम प्रदायक संस्थाहरु तीन वटै तहमा र दोहोरो कार्यक्षेत्र सहित रहेका। • निजी संस्थासँग आवश्यक समन्वय नहुन सक्ने।	• स्पष्ट निकायगत जिम्मेवारी । • निजी संस्थासँग आवश्यक समन्वय।	नीति कानुन तथा सूचना प्रणाली निर्माण र अन्तरआवद्धता।	सचिव र महाशाखा प्रमुखले कार्यसम्पादनको अवस्थाको नियमित निगरानी गर्ने।
८.	• जनशक्तिको क्षमता र समयका कारण लक्षित नतिजा प्राप्त नहुने। • समयमै अध्ययन नहुदा अपेक्षित नीतिगत पहल नहुन सक्ने।	• जनशक्तीको क्षमता विकास र अध्ययन अनुसन्धानलाई प्रोत्साहनका लागि नीतिगत पहल • वार्षिक कार्यतालिका बमोजिम समयमै कार्यशुरुवात।	• क्षमता विकास सम्बन्धी तालिम सञ्चालन। • वार्षिक कार्यतालिका र कार्यसम्पादन सम्झौताको कार्यान्वयन।	सचिव र महाशाखा प्रमुखले कार्यसम्पादनको अवस्थाको नियमित निगरानी गर्ने।
९.	• स्थानीय तहको कार्यक्रमको अपनत्व नलिन सक्ने।	उद्यम विकास सहजकर्तासम्बन्धी नीतिगत स्पष्टता सहित क्षमता	स्थानीय तहसँग आवश्यक समन्वय र सहकार्य।	सचिव र महाशाखा प्रमुखले कार्यसम्पादनको

	• कार्यक्रम उद्यम विकास सहजकर्ताको पर्याप्त क्षमता विकास नहुँदा अपेक्षित अघुउद्यम विकास नहुन सक्ने।	विकासका कार्यक्रम सञ्चालन र सूचना आदानप्रदान।		अवस्थाको नियमित निगरानी गर्ने।
१0.	• समयमै सूचना आदान प्रदान नहुने। • बजेट कार्यक्रममा दोहोरोपना।	सूचना प्रणालीको प्रयोग गरी पत्राचार र समन्वय। बजेट तयारी र छलफल।	सूचना प्रणाली र वार्षिक कार्यक्रम।	सचिव र महाशाखा प्रमुखले कार्यसम्पादनको अवस्थाको जानकारी लिने।
११.	ट्रेडमार्क, पेटेन्ट जस्ता वौद्धिक सम्पत्तिको संरक्षणमा कमजोरीले नवप्रवर्तनमा बाधा पुग्न सक्ने ।	वौद्धिक सम्पत्ति अधिकार सम्बन्धी कानूनको प्रभावकारी कार्यान्वयन	उद्योगी व्यवसायी सँग निरन्तर अन्तरकृया तथा सम्बाद	सचिववाट लक्ष्य बमोजिमको कार्यसम्पादन भए नभएको लेखाजोखा

8. **<u>सूचक बनाई अनुगमन गर्न सक्ने:</u>** यस प्रणालीको कार्यान्वयन र अनुगमनको लागि मन्त्रालयले आवश्यक सूचक बनाई अनुगमन गर्न सक्नेछ।

९. **<u>अनुगमन समिति:</u>** यस प्रणालीको कार्यान्वयन भए नभएको सम्बन्धमा मन्त्रालयले आवश्यकता अनुसार अनुगमन समिति बनाई अनुगमन गर्ने र आवश्यक निर्देशन दिन सक्नेछ।

१0. **<u>मार्गदर्शनको रुपमा रहने:</u>** मन्त्रालयको दैनिक कार्यसम्पादनको लागि यो प्रणाली मार्गदर्शनको रुपमा रहने छ।

अनुसूची - १

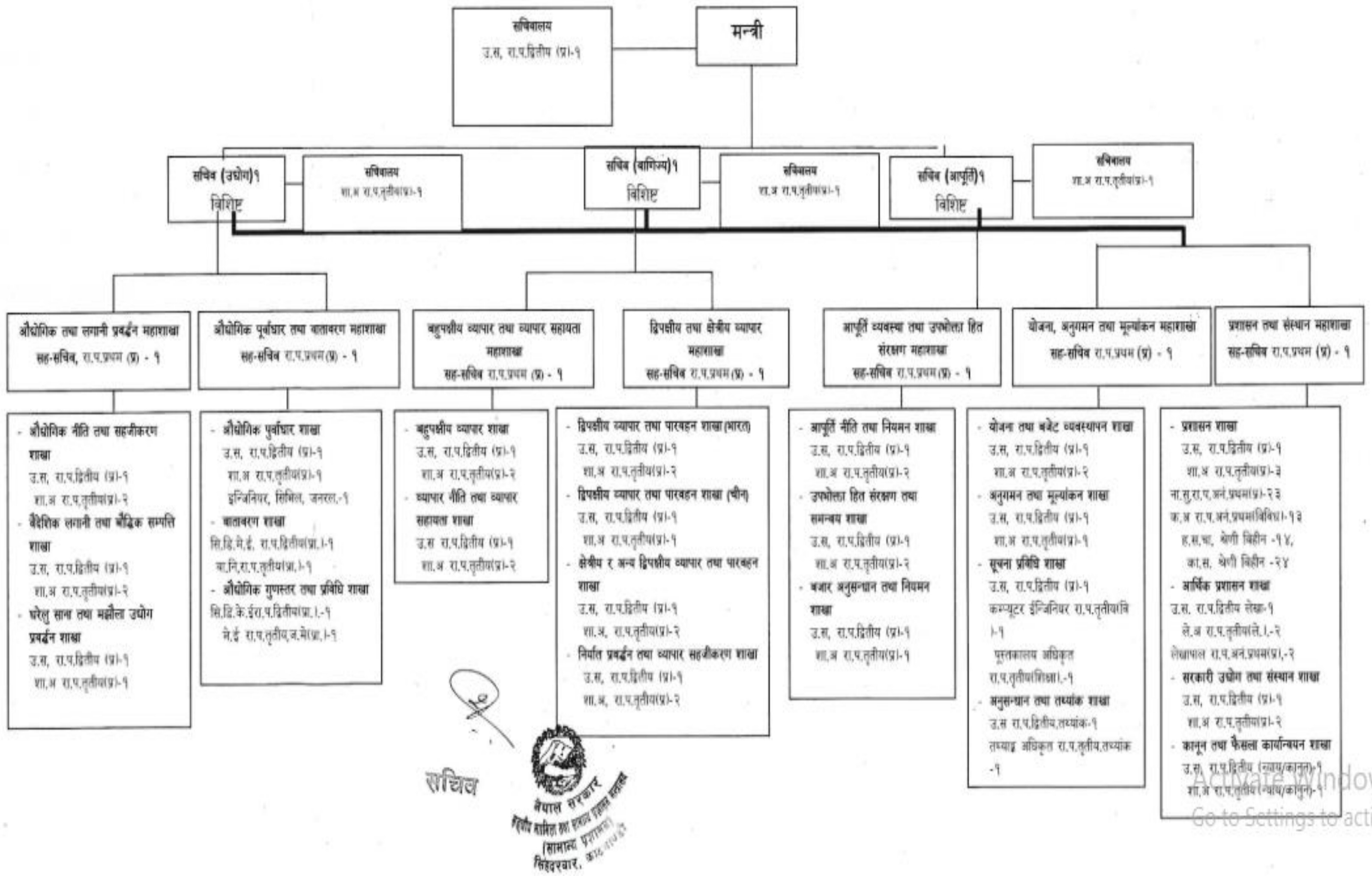

Activate Windows
Go to Settings to activate W